

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ
ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО**

**СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА
ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ В
ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ:
МЕТОДОЛОГІЯ, ТЕОРІЯ,
ДОСВІД, ПРОБЛЕМИ**

Збірник наукових праць

Випуск дев'ятий

**Київ-Вінниця
2006**

УДК 378.14
ББК 74.580
С95

Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. – Випуск 9 / Редкол.: І.А. Зязюн (голова) та ін. – Київ-Вінниця: ДОВ „Вінниця”, 2006. – 493 с.

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту педагогіки і психології професійної освіти АПН України (протокол № 4 від 27.04.06 р.) і вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 9 від 26.04.06 р.).

Редакційна колегія:

І.А. Зязюн, доктор філософських наук, професор, академік АПН України (м. Київ)
Н.Г. Ничкало, доктор педагогічних наук, професор, академік АПН України (м. Київ)
С.У. Гончаренко, доктор педагогічних наук, професор, академік АПН України (м. Київ)
В.К. Сидоренко, доктор педагогічних наук, професор, член-кор. АПН України (м. Київ)
С.О. Сисоєва, доктор педагогічних наук, професор, член-кор. АПН України (м. Київ)
О.В. Шестопалюк, кандидат педагогічних наук, професор (м. Вінниця)
Н.В. Абашкіна, доктор педагогічних наук, професор (м. Київ)
Б.А. Брилін, доктор педагогічних наук, професор (м. Вінниця)
Р.С. Гуревич, доктор педагогічних наук, професор (м. Вінниця)
О.С. Домінський, кандидат педагогічних наук (м. Вінниця)
В.І. Ключко, доктор педагогічних наук, професор (м. Вінниця)
О.М. Коберник, доктор педагогічних наук, професор (м. Умань)
І.М. Козловська, доктор педагогічних наук (м. Львів)
Н.А. Побірченко, доктор психологічних наук, професор (м. Київ)
Л.П. Пуховська, доктор педагогічних наук, професор (м. Київ)
В.О. Радкевич, кандидат педагогічних наук, член-кор. АПН України (м. Київ)
В.В. Рибалка, доктор психологічних наук, професор (м. Київ)
О.Г. Романовський, доктор педагогічних наук, професор (м. Харків)
М.І. Сметанський, доктор педагогічних наук, професор (м. Вінниця)
Г.С. Тарасенко, доктор педагогічних наук, професор
О.І. Щербак, кандидат педагогічних наук, доцент, член-кор. АПН України (м. Київ)

У збірнику наукових праць відомі дослідники, педагоги-практики середніх загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних навчальних закладів, працівників вищих навчальних закладів I–II і III–IV рівнів акредитації висвітлюють теоретичні й прикладні аспекти реалізації впровадження сучасних інформаційних технологій та інноваційних методик навчання у підготовці кваліфікованих робітників, молодших спеціалістів, спеціалістів і магістрів.

Статті збірника подано в авторській редакції.

Для науковців і педагогів-практиків загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних та вищих навчальних закладів, працівників інститутів післядипломної педагогічної освіти.

Рецензенти:

Г.П. Васянович, доктор педагогічних наук, професор
М.П. Лещенко, доктор педагогічних наук, професор
М.І. Томчук, доктор психологічних наук, професор

ISBN 966-527-147-4

© Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України, Інститут професійно-технічної освіти АПН України, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ

<i>В.Г. Кремень, м. Київ, Україна</i> ІННОВАЦІЙНА, САМОДОСТАТНЯ ЛЮДИНА ЯК МЕТА ІННОВАЦІЙНОЇ ОСВІТИ	3
<i>І.А. Зязюн, м. Київ, Україна</i> ЕСТЕТИЧНІ РЕГУЛЯТИВИ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ.....	7
<i>Н.Г. Ничкало, м. Київ, Україна</i> НАУКОВІ ШКОЛИ З ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНТЕКСТ.....	14
<i>В.К. Сидоренко, м. Київ, Україна</i> КЛАСИФІКАЦІЯ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА ОСНОВІ ВІДНОШЕНЬ КАТЕГОРІЙ ЗМІСТУ І ФОРМИ.....	21
<i>Т.М. Десятов, м. Київ, Україна</i> НЕПЕРЕРВНА ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА –ВИКЛИК ХХІ СТОЛІТТЯ.....	27
<i>О.В. Шестопалюк, м. Вінниця, Україна</i> ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПІДГОТОВЦІ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ.....	31
<i>Р.С. Гуревич, м. Вінниця, Україна</i> ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ВЧИТЕЛІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ.....	34
<i>О.В. Матвієнко, м. Київ, Україна</i> ШКІЛЬНІ СИСТЕМИ КРАЇН ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ПОРІВНЯЛЬНА ПЕДАГОГІКА..	38
<i>В. Лозовецька, м. Київ, Україна</i> ДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ОСОБИСТОСТІ В НОВИХ УМОВАХ ПРАЦІ.....	42
<i>Е.С. Барбина, г. Херсон, Україна</i> ІНТЕГРАЦІЯ ПРОФЕСІОНАЛЬНОЇ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛІВ: МЕТОДОЛОГІЧЕСКИЙ АСПЕКТ.....	47
<i>Marek Elzbieta, Akademia Świętokrzyska, Filia w Piotrkowie Trybunalskim, Polska</i> DOSKONALENIE NAUCZYCIELI EDUKACJI WZESNOSZKOLNEJ W POLSCE W KONTEKŚCIE REFORMY SYSTEMU OŚWIATY.....	52
<i>Г.С. Тарасенко, м. Вінниця, Україна</i> ІНТЕГРАТИВНІСТЬ ЕСТЕТИКО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ЯК СОЦІАЛЬНО ВАЖЛИВИЙ РЕЗУЛЬТАТ ГУМАНІТАРИЗАЦІЇ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ.....	57
<i>Л.І. Зязюн, м. Київ, Україна</i> СМИСЛОЖИТТЄВІ ОРІЄНТИРИ КОМУНІКАЦІЇ В ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТОВОМУ ВИМІРІ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ КОНЦЕПТ.....	62
<i>И.Я. Каплунович, г. Великий Новгород, Россия</i> АДАПТИВНОЕ ОБУЧЕНИЕ КАК ТЕХНОЛОГИЯ УМСТВЕННОГО РАЗВИТИЯ УЧАЩИХСЯ.....	67
<i>В.С. Михайлов, м. Київ, Україна</i> РОЗВИТОК МЕТОДІВ ПРОГРАМОВАНОГО НАВЧАННЯ – ВИМОГА ЧАСУ.....	73
<i>В.О. Радкевич, м. Київ, Україна</i> ТЕХНОЛОГІЧНА ГРАМОТНІСТЬ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ПЕДАГОГА ПТНЗ.....	78
<i>П.И. Самойленко, г. Москва, Россия</i> МОДУЛЬНОЕ ПОСТРОЕНИЕ СОДЕРЖАНИЯ ДИСЦИПЛИНЫ И РЕЙТИНГОВЫЙ КОНТРОЛЬ.....	83

<i>В.І. Свистун, м. Київ, Україна</i>	
ПІДГОТОВКА ДО УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ОБ'ЄКТ І ПРЕДМЕТ ДИСЕРТАЦІЙНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	86
<i>Н.Ф. Федорова, м. Київ, Україна</i>	
АНДРАГОГІКА ЯК ІННОВАЦІЙНА ГАЛУЗЬ В ОСВІТІ.....	92
<i>Д.В. Чернілевський, А.П. Шаповалов, м. Вінниця, Україна</i>	
ПРОБЛЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ОСВІТИ І ЇЇ ВХОДЖЕННЯ В БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС.....	97

РОЗДІЛ 2

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ, ВИХОВАННЯ ТА РОЗВИТКУ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ І-ІІІ СТУПЕНІВ

<i>В.Є. Балтремус, м. Вінниця, Україна</i>	
САМОВРЯДУВАННЯ – ГОЛОВНИЙ ЧИННИК ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ ШКОЛИ.....	103
<i>К.А. Балтремус, м. Вінниця, Україна</i>	
ДОСВІД ДЕМОКРАТИЧНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ШКОЛАХ ПІВДЕННОЇ АЗІЇ.....	107
<i>І.В. Богомолова, м. Херсон, Україна</i>	
ВИКОРИСТАННЯ СУБ'ЄКТНОГО ДОСВІДУ УЧНІВ ВЕЧІРНЬОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ.....	112
<i>О.В. Волошина, м. Вінниця, Україна</i>	
ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ У ПІДЛІТКІВ В ПОЗАКЛАСНІЙ РОБОТІ.....	116
<i>С.Е. Генкал, м. Суми, Україна</i>	
ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК СКЛАДОВИХ САМОСТІЙНОЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ ЯК УМОВА ЕФЕКТИВНОСТІ НАВЧАННЯ.....	123
<i>І.В. Головська, м. Вінниця, Україна</i>	
СІМ'Я І ШКОЛА ЯК ГОЛОВНІ ОСЕРЕДКИ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ ДИТИНИ.....	126
<i>Н.Г. Гуз, м. Київ, Україна</i>	
ЗМІСТ ТА СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ МУЗИЧНО-ПІЗНАВАЛЬНИХ ЗДІБНОСТЕЙ.....	133
<i>Н.П. Гуральник, м. Київ, Україна</i>	
ПРИНЦИПИ РОЗВИТКУ МУЗИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ В КОНТЕКСТІ ТЕОРІЇ ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ.....	137
<i>Т.П. Зузяк, м. Вінниця, Україна</i>	
НЕОБХІДНІСТЬ РОЗВИТКУ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛІ.....	142
<i>В.В. Кузьменко, м. Херсон, Україна</i>	
ФОРМУВАННЯ У ШКОЛЯРІВ ТЕХНІЧНОЇ КАРТИНИ СВІТУ В ПРОЦЕСІ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ.....	144
<i>Ю.В. Кузьменко, м. Херсон, Україна</i>	
ДО ПРОБЛЕМИ МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ПРАЦІ ШКОЛЯРІВ.....	148
<i>О.А. Лавріненко, м. Ніжин, Україна</i>	
ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У НІЖИНСЬКІЙ ВИЩІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ШКОЛІ КНЯЗЯ БЕЗБОРОДЬКА 1875-1900 рр.	153
<i>С.Л. Ліпська, м. Вінниця, Україна</i>	
ОНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ГУМАНІСТИЧНИХ ТЕНДЕНЦІЙ.....	158
<i>Т.А. Ліхневська, м. Хмельницький, Україна</i>	
ГРОМАДЯНСЬКЕ ВИХОВАННЯ У ШКОЛАХ США: ЗМІСТ І ФОРМИ ОРГАНІЗАЦІЇ.....	164
<i>Т.І. Марцінко, м. Вінниця, Україна</i>	
АКТИВІЗАЦІЯ МИСЛЕННЄВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ 5-6 КЛАСІВ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	169

<i>О.С. Матієнко, м. Вінниця, Україна</i> КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ТА РІВНІ СФОРМОВАНOSTІ ТОЛЕРАНТНОСТІ У ФРАНЦУЗЬКИХ ЛЦЕЇСТІВ.....	174
<i>В.П. Мельничук, П.Д. Мамонов, м. Вінниця, Україна</i> ТЕХНІКО-КОНСТРУКТОРСЬКА ПІДГОТОВКА УЧНІВ СІЛЬСЬКОЇ СЕРЕДНЬОЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ.....	179
<i>С. Меркулова, м. Київ, Україна</i> ІСТОРИЧНЕ ПІДГРУНТЯ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ СТАРШОКЛАСНИКІВ.....	186
<i>Н.В. Пазюра, м. Київ, Україна</i> ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ОСВІТЯНСЬКИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ КИТАЮ.....	192
<i>М.І. Піддячий, м. Бориспіль, Україна</i> ТРУДОВЕ ВИХОВАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ В УМОВАХ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ....	196
<i>В.О. Подоляк, м. Вінниця, Україна</i> КЛАСИФІКАЦІЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ УЧНІВ В ГАЛУЗІ СУЧАСНОГО ВИРОБНИЦТВА НА ОСНОВІ ПОРІВНЯЛЬНОГО АНАЛІЗУ.....	201
<i>С.М. Сейдаметова, Л.М. Меджитова, г. Симферополь, Україна</i> МЕТОДИКА ПРЕПОДАВАННЯ ІНФОРМАТИКИ В НАЦІОНАЛЬНИХ КРИМСКОТАТАРСЬКИХ ШКОЛАХ.....	206
<i>Н.В. Слюсаренко, м. Херсон, Україна</i> СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ В ПРОЦЕСІ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	211
<i>Борис Федоришин, м. Мисловиці, Польща</i> СИСТЕМА ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ: ІСТОРИЧНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ.....	215
<i>В.О. Холоденко, м. Київ, Україна</i> ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА УЯВА У РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	219
<i>Л.А. Якубова, м. Вінниця, Україна</i> ПОЗАКЛАСНА РОБОТА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ПІДЛІТКІВ.....	223

РОЗДІЛ 3
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ
СТУПЕНЕВОГО НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ
УЧНІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ

<i>В.Т. Александров, м. Київ, Україна</i> ЗАГЛИБЛЕНІСТЬ У ЗНАННЯ В СВІТЛІ КОНЦЕПЦІЇ MICROSOFT «НАВЧАННЯ – 2020»...	227
<i>Н.А. Андрущенко, м. Суми, Україна</i> ГЕНЕЗИС ДЕФІНІЦІЇ «ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА» В АМЕРИКАНСЬКІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ЛІТЕРАТУРІ.....	231
<i>Н.О. Величко, м. Вінниця</i> ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ ТЕМИ “ЕКОЛОГІЯ” ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОСТІ „СЛЮСАР З РЕМОНТУ АВТОМОБІЛІВ, ВОДІЙ АВТОМОБІЛЮ”.....	235
<i>Л.В. Жиліна, м. Вінниця, Україна</i> З ДОСВІДУ ВИКОРИСТАННЯ АВТОМАТИЗОВАНОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ УЧНІВ У ПТНЗ.....	241
<i>І.Я. Жорова, м. Херсон, Україна</i> ВИКОРИСТАННЯ ПРИЙОМІВ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ ПТНЗ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ.....	244
<i>М.Ю. Кадемія, м. Вінниця, Україна</i> ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ КВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ І МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ.....	249

<i>А.П. Кобися, м. Вінниця, Україна</i> ФОРМУВАННЯ МОТИВІВ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ПРОГРАМУВАННЯ.....	253
<i>В.М. Кобися, м. Вінниця, Україна</i> ВИКОРИСТАННЯ НЕСТАНДАРТНИХ ЕЛЕМЕНТІВ УПРАВЛІННЯ СЕРЕДОВИЩЕМ РОЗРОБКИ ДЛЯ ВІЗУАЛІЗАЦІЇ ТА МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ РОБОТИ З БАЗАМИ ДАНИХ ТА МАСИВАМИ.....	257
<i>Л.Б. Лук'янова, м. Київ, Україна</i> НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС З ЕКОЛОГІЇ ДЛЯ ПТНЗ.....	262
<i>О.А. Макаренко, м. Київ, Україна</i> ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ- ПЕДАГОГІВ ДО ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....	267
<i>О.В. Марущак, м. Вінниця, Україна</i> МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНТЕГРАЦІЇ ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ І СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ШВЕЙНОГО ВИРОБНИЦТВА....	273
<i>І.М. Носаченко, м. Київ, Україна</i> ПРОФЕСІЙНА СПРЯМОВАНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОГО НАВЧАННЯ УЧНІВ ПРОФЕСІЙНО- ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ.....	278
<i>О.І. Огієнко, м. Київ, Україна</i> СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ У РОСІЇ.....	281
<i>В.В. Паржницький, м. Київ, Україна</i> МОДЕЛЬ НАВЧАЛЬНОГО ПЛАНУ З ПІДГОТОВКИ ВИСОКОКВАЛІФІКОВАНИХ РОБІТНИКІВ У ПРОФЕСІЙНОМУ ЛІЦЕЇ МАШИНОБУДІВНОГО ПРОФІЛЮ.....	286
<i>Н.І. Сацук, м. Івано-Франківськ, Україна</i> ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ.....	289
<i>Л.С. Токарук, м. Київ, Україна</i> КРИТЕРІЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-АДАПТИВНОГО УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИМ ПРОЦЕСОМ.....	294
<i>Т.І. Трояновська, Д.В. Кисюк, м. Вінниця, Україна</i> ДЕЯКІ АСПЕКТИ АВТОМАТИЗАЦІЇ ДИСТАНЦІЙНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ.....	297
<i>Н.А. Фоменко, м. Київ, Україна</i> СТАНДАРТИЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ЯК ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНА ПРОБЛЕМА.....	301
<i>Мирослав Чапка, м. Мисловиці, Польща</i> ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СИСТЕМИ МЕНЕДЖМЕНТУ В ПОЛЬЩІ.....	305
<i>Л.С. Шевченко, м. Вінниця, Україна</i> ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІА У РОЗРОБЦІ ЕЛЕКТРОННИХ НАВЧАЛЬНО- МЕТОДИЧНИХ КОМПЛЕКСІВ.....	308

РОЗДІЛ 4

РОБОТА ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ І-ІІ РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ В УМОВАХ ІНТЕНСИФІКАЦІЇ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ

<i>Л.М. Асауленко, м. Ладизжин, Україна</i> ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	313
<i>Н. Бондарчук, м. Вінниця, Україна</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ І-ІІ РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ.....	317
<i>Т.Г. Величко, м. Ладизжин, Україна</i> ПЕРЕДУМОВИ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНО- ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ТЕХНІКУМІВ І КОЛЕДЖІВ АГРАРНОГО ПРОФІЛЮ.....	319
<i>Т.І. Гаїна, м. Могилів-Подільський, Україна</i> КУРСОВЕ ПРОЕКТУВАННЯ ЯК ВИД САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ.....	323

<i>О. Гезун, м. Вінниця, Україна</i>	
ІНТЕГРАЦІЯ ПРОФЕСІЙНИХ ЗНАТЬ МАЙБУТНІХ БУДІВЕЛЬНИКІВ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ: КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ ПІДХІД.....	327
<i>Krystyna Dudkiewicz, Uniwersytet Łódzki, Łódź, Polska</i>	
КОМПЕТЕНСІЕ ИНФОРМАТУСЗНЕ СТУДЕНТÓВ КОЛЕГІÓВ ЈЕЗУКÓВ ОВСУСН.....	333
<i>Н.А. Дусь, м. Бар, Україна</i>	
ВІД ГУМАНІЗМУ ПЕДАГОГА ДО ГУМАНІЗМУ ОСВІТИ.....	336
<i>А.М. Кондрук, Л.О.Жовта, м. Могилів-Подільський, Україна</i>	
ОСОБЛИВОСТІ МІЖПРЕДМЕТНИХ ЗВ'ЯЗКІВ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ..	342
<i>І.В. Кордонська, м. Могилів-Подільський, Україна</i>	
МОТИВАЦІЙНИЙ КОМПОНЕНТ У ПЕДАГОГІЧНОМУ ПРОЦЕСІ.....	347
<i>Н.Д. Креденець, м. Львів, Україна</i>	
ПЕДАГОГІЧНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ФАХІВЦЯ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ.....	351
<i>Л.А. Марцева, м. Вінниця, Україна</i>	
УДОСКОНАЛЕННЯ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ МОЛОДШИХ СПЕЦІАЛІСТІВ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЇХНЬОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ.....	359
<i>Л.В. Моторна, м. Вінниця, Україна</i>	
ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ХІМІЇ У ВНЗ І-ІІ РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ.....	362

РОЗДІЛ 5
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСНОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ
СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ТА ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДИК НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ
НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ІІ-ІІІ РІВНІВ АКРЕДИТАЦІЇ

<i>В.В. Атаманюк, І.В. Шимкова, м. Вінниця, Україна</i>	
ДЕЯКІ АСПЕКТИ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ “ТЕХНОЛОГІЯ КОНСТРУКЦІЙНИХ МАТЕРІАЛІВ”	369
<i>А.О. Афанасьєв, м. Київ, Україна</i>	
ВІЙСЬКОВІ РИТУАЛИ ТА СИМВОЛИ В СИСТЕМІ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБОВОГО СКЛАДУ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ.....	374
<i>Н.В. Видишко, м. Вінниця, Україна</i>	
ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ У ПРАКТИЦІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ (НА ОСНОВІ КРАЇНОЗНАВЧИХ МАТЕРІАЛІВ).....	379
<i>В.С. Гарвацький, А.В. Калашніков, І.В. Калашніков, м. Вінниця, Україна</i>	
ЕКОНОМІЧНІ ЗАДАЧІ У НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ.....	383
<i>І.О. Грязнов, А.А. Кучеренко, В.М. Шевчук,</i>	
МАТЕМАТИЧНА ОБРОБКА РЕЗУЛЬТАТІВ ФОРМУВАЛЬНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ З ПРОБЛЕМ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ МОРАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ.....	391
<i>К.О. Кірей, м. Миколаїв, Україна</i>	
МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ПРОЕКТУВАННЯ І ЗАСТОСУВАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЕЛЕКТРОННИХ ВИДАНЬ І РЕСУРСІВ.....	396
<i>А.М. Коломієць, м. Вінниця, Україна</i>	
ІНФОРМАЦІЙНА КУЛЬТУРА ЯК СИСТЕМОУТВОРЮЮЧИЙ ЧИННИК ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ ВЧИТЕЛЯ.....	402
<i>Л.Л. Коношевський, О.Л. Коношевський, м. Вінниця, Україна</i>	
ПІДГОТОВКА ВИКЛАДАЧІВ ДО СТВОРЕННЯ ЗАСОБІВ МУЛЬТИМЕДІА ТА ВПРОВАДЖЕННЯ ЇХ В САМОСТІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТІВ.....	409
<i>Т.М. Кривошея, м. Вінниця, Україна</i>	
ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ РОЗУМОВОЇ ТА ЕСТЕТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ШКОЛИ І СТУПЕНЯ.....	416

Dr Roman KRÓL, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II Wydział Zamiejscowy Nauk o Społeczeństwie w Stalowej Woli	
EDUKACJA MOBILNA INSPIRACJĄ DLA NAUCZYCIELA AKADEMICKIEGO.....	421
<i>O.M. Лапузіна, м. Харків, Україна</i>	
СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ МОРАЛЬНО-ЕТИЧНОЇ ПАРАДИГМИ У ФОРМУВАННІ ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕЛІТИ УКРАЇНИ.....	423
<i>Н.В. Логутіна, м. Вінниця, Україна</i>	
ЦІЛІ, ЗАВДАННЯ І ЗМІСТ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОГО ІНШОМОВНОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	428
<i>Piotr Tomasz Nowakowski</i>	
KSZTAŁCENIE NA ODLEGŁOŚĆ JAKO ALTERNATYWA DLA TRADYCYJNEJ EDUKACJI W RAMACH SZKÓŁ WYŻSZYCH.....	432
<i>С.М. Пазиніч, м. Харків, Україна</i>	
ФОРМУВАННЯ РОЗВИНЕНОЇ ОСОБИСТОСТІ ПЕДАГОГА У ПРОЦЕСІ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	437
<i>Т.Б. Поясок, м. Кременчук, Україна</i>	
ПРОБЛЕМА ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ.....	442
<i>Dr Krzysztof Kazimierz Przybycień</i>	
PEDAGOGICZNE IMPLIKACJE ZASTOSOWANIA KOMPUTERÓW W EDUKACJI.....	446
<i>В.Ф. Прусак, м. Львів, Україна</i>	
НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ ДИЗАЙНЕРІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....	450
<i>К.С. Рум'янцева, м. Вінниця, Україна</i>	
ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ЯК ЗАСІБ ОРГАНІЗАЦІЇ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ.....	454
<i>З.С. Сейдаметова, г. Симферополь, Україна</i>	
СТРУКТУРА И НЕКОТОРЫЕ ДИСЦИПЛИНЫ ВАРИАТИВНОЙ ЧАСТИ УЧЕБНОГО ПЛАНА СПЕЦИАЛЬНОСТИ «ИНФОРМАТИКА».....	459
<i>Л.З. Тархан, г. Киев, Украина</i>	
КОМПЬЮТЕРНАЯ ГРАМОТНОСТЬ КАК ОСНОВА РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННЫХ МЕТОДОВ ОБУЧЕНИЯ.....	463
<i>З. Фалинська, м. Львів, Україна</i>	
МОДЕЛЬ НЕПЕРЕРВНОЇ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....	467
<i>С.Д. Цвілик, м. Вінниця, Україна</i>	
ЕФЕКТИВНІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ НАСТУПНОСТІ В ЗМІСТІ СПЕЦІАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ У ВНЗ.....	471
<i>М.Ф. Юсупова, В.З. Данчев, м. Одеса, Україна</i>	
АВТОМАТИЗИРОВАННЫЙ КОНТРОЛЬ ТЕОРЕТИЧЕСКИХ ЗНАНИЙ И ПРАКТИЧЕСКИХ НАВЫКОВ ПО НАЧЕРТАТЕЛЬНОЙ ГЕОМЕТРИИ.....	477

УДК 378.14
ББК 74.580
С95

Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. – Вип. 9 / Редкол.: І.А. Зязюн (голова) та ін. – Київ–Вінниця: ДОВ „Вінниця”, 2006. – 493 с.

Відповідальний за випуск Р.С. Гуревич
Оригінал-макет Л.Л. Коношевський
Технічний редактор Л.Б. Кимак
Комп’ютерний набір Л.О. Пшеворська

Збірник наукових праць “Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми” внесено ВАК України до переліку № 6 фахових наукових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук (педагогічні науки)(Постанова Президії ВАК України від 11.10. 2000 р. № 1-03.8 / Бюлетень ВАК України. – № 6. – 2000. – С. 14).

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації – серія КВ № 3417. Видане 06.02.2004 р.

Формат 60×84/16

Друк різнографічний
Наклад 320 прим.
Гарнітура Times New Roman

Україна і Польща мають добрий науковий і педагогічний потенціал, співпраця і співробітництво якого увінчаються плідними результатами. Зупинка лише за усвідомленням освітянськими і урядовими органами наших країн важливості такої праці і необхідності її матеріального забезпечення.

Література:

1. Анджейчак Анна. Дитячі ясла як колиска творчої особистості (організаційний і психолого-педагогічний аспекти) // Творча особистість у системі неперервної освіти: Матеріали міжнародної наукової конференції 16-17 травня 2000 р. – Харків, 2000. – 436 с. – С. 102-106.
2. Костюк Г. С. Роль професійного самовизначення у формуванні особистості. // Питання професійної орієнтації учнів. – Київ: Радянська школа, 1969. – С. 5.
3. Федоришин Б. А. и др. Система на професионалната информация в горните класове на средното училище. – София, 1977. – 130 с.
4. Wychowanie techniczne w szkole. Nr 7.– Warszawa, 1977.

In this article we can see a propose shown by an author to explain a personality of a student and rule of school in a procedure of building it. Author explained how important it is to use school in personality building process. In historical part author shows a huge rule of Ukraine and Poland in compile and realization work orientation system, and than fall of this rule with the hope for reconstruction.

УДК 37.013

*В.О. Холоденко
м. Київ, Україна*

ІГРОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ТА УЯВА У РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Особливу роль у психічному розвитку дитини відіграє її діяльність. Діяльність, специфічна для молодшого шкільного віку, зумовлює зрушення у психіці дитини та весь процес її розвитку. В процесі активності відбувається взаємопроникнення особистості та діяльності, внаслідок чого змінюється їхня структура, вони оновлюються та отримують поштовх для свого подальшого розвитку. Активна усвідомлена діяльність є вагомим підґрунтям для розкриття творчих здібностей особистості.

Поряд із навчальною діяльністю, активність дитини виявляється в грі, праці, спорті, заняттях мистецтвом, де закріплюються й удосконалюються нові досягнення учня початкової школи. Залучення молодшого школяра до різних видів діяльності відкриває широкі можливості для розвитку всіх його потенцій, в тому числі й творчих. Особливо важливе місце у розвитку творчої особистості в період молодшого шкільного віку посідає гра.

Гра, як зазначав С.Шацький, – це життєва лабораторія дитинства, яка дає той аромат, ту атмосферу молодому життю, без якого ця пора її була б безкорисна для людства. У грі, цьому спеціальному опрацюванні життєвого матеріалу, є найцінніше ядро розумної школи дитинства [8].

У початковій школі тільки гра дає можливість легко привернути увагу та довгий час підтримувати інтерес учнів до складних предметів, якостей та явищ, на яких при репродуктивній подачі матеріалу не вдається зосередити увагу всіх учнів. Захоплена грою дитина і не помічає, як вчиться – пізнає щось нове, запам'ятовує, повторює, узагальнює, робить висновки. Завдяки грі, школяр може моделювати все те, що існує поза грою, досліджуючи навколишній світ та правила, норми спілкування з ним. У такий спосіб формуються інтереси та особисте ставлення до дійсності. Тобто, в грі дитина набуває вміння розподіляти свої сили, усвідомлювати свої дії, що дозволяє їй долати перешкоди на своєму життєвому шляху [4, с.196-197].

У грі розвивається духовний і фізичний потенціал школяра: його увага, пам'ять, уява, дисциплінованість, спритність. Більше ніж у будь-якій іншій діяльності він здатен на максимальне вираження свого індивідуального "Я", адже в процесі гри дитина безтурботна, психічно розкута та вільна у своїх діях. У грі зароджується творча активність, що виявляється в задумі (виборі теми гри), в знаходженні засобів виконання задуманого та в тому, що діти не просто копіюють побачене й почуте, а демонструють свої думки, ставлення до того, що зображають. Розвиваючи свої

уявлення, використовуючи знання, інтелектуальний та творчий потенціал в ігровій діяльності, учень наближається до розуміння різних явищ дійсності та їхніх взаємозв'язків. У сюжетно-рольовій грі діти не тільки моделюють соціальні відносини дорослих [9], а й експериментують з ними. Отже, гра допомагає дитині увійти до світу дорослих через творчий пошук, освоєння, розвиток та утвердження своєї людської сутності. Слід зазначити, що заорганізованість дорослими ігрової діяльності призводить до шаблонності, відсутності імпровізації та гальмування розвитку творчої активності.

Як стверджує В.Кудрявцев, у грі діти шукають відповіді на запитання не тільки відносно буття дорослих, а й свого власного буття. У такий спосіб відбувається засвоєння певної суми суспільно необхідних знань, умінь і навичок та вільне, творче самовизначення дитини в культурі шляхом засвоєння креативного потенціалу роду – не тільки реалізованих, але й прихованих, невиявлених можливостей створювальної діяльності. Це позначається на вмінні ставити проблеми, відчувати комічне та різних видах комунікативної ініціативи [3, с.22].

Гра є однією з генетичних основ художньої творчості, що супроводжує та сприяє її формуванню. Адже в грі дитина не просто згадує пережите, а творчо переробляє свої враження, комбінуючи та будуючи з них, в узгодженні з власними бажаннями, потягами, нову дійсність. Прямуючи в ігровій ситуації від уявного задуму, добору зображальних засобів до його втілення безпосередньо в діяльності, дитина має можливість виявляти та розвивати свою творчу активність, свої творчі суб'єктивні здібності: натхнення, інтуїцію, фантазію, мислення [5].

Уява, що починає свій розвиток у грі і продовжує в інших видах творчої діяльності (малюванні, конструюванні, музикуванні), сама є основою для розвитку багатьох здібностей і, зокрема, для формування творчої активності. Бо вона є продуктом творчої діяльності мозку, а здатність комбінувати, переробляти елементи попереднього досвіду, створюючи нові положення, комбінації, побудови, поведінку, складає основу творчості. Як зазначає Л.Виготський, все, що зроблено руками людини, весь світ культури є продуктом творчої уяви [2, с.5-7]. Так і прагнення дітей до створення, гра є теж діяльністю уяви. Психолог підкреслює залежність існування творчої діяльності та її продуктивності від особистого досвіду дитини: “Чим більше дитина бачила, чула, пережила, чим більше вона знає і засвоїла, тим більшу кількість елементів дійсності вона має у своєму досвіді, тим значнішою і продуктивнішою при інших рівноцінних умовах буде діяльність її уяви” [2, с.10]. Ми погоджуємося з цими поглядами Л.Виготського, але вважаємо, що вони більше стосуються загальної маси дітей. У дуже обдарованих людей творча активність виявляє себе досить рано, коли ще кількість елементів для комбінацій уяви надто мала, щоб говорити про певний досвід. Найбільш ранні вияви творчості спостерігаються в музиці (Моцарт – у 3 роки, Гайдн – у 4 роки, Мендельсон – у 5 років, Гендель, Вебер – у 6 років, Шуберт – в 11 років, Керубіні – у 13 років) та пластичних видах мистецтва (Рафаель – у 8 років, Дісото – в 10 років, Ван-Дейк – у 10 років, тощо). Творчих виявів у поезії, що “мали б деяке неособисте значення” [2, с.38], раніше шести років немає. Цей факт пояснюється тим, що можливість створювати щось своє, втілювати й комбінувати справжні факти життя в словесній формі пов'язана з необхідністю попередніх власних переживань, вмінням аналізувати людські стосунки, обсягом накопиченого досвіду. Людина повинна “дорости” до літературної творчості, тому перші її достойні зразки зустрічаємо переважно у підлітковому віці. В молодшому шкільному віці матеріалом для словотворчості є особистий внутрішній світ дитини, те, що її хвилює і що вона вже здатна зрозуміти.

Уява допомагає молодшому школяреві засвоювати чужий історичний і соціальний досвід, сприяючи розвитку всіх напрямків розумової діяльності. Вона відіграє роль активного посередника між інтуїцією, що тяжіє до практичного інтелекту, та мисленням, що тяжіє до теоретичного інтелекту. Уява охоплює і практичну інтуїцію (без належної здатності уявити складну структуру відношень матеріальних речей інтуїція не зможе розкрити свою практичну базу) і теоретико-ідеалізоване мислення (заповнюючи прогалини доказовості своєрідними образами, допомагаючи мисленню створювати абстрактні ідеали). Належне формування уяви забезпечує найплідніший перехід, зв'язок, трансдукцію теоретичної та практичної поведінки, що дозволяє людині здійснювати оптимальні перетворення дійсності [6, с. 673].

Процес діяльності дитячої уяви починається із зовнішнього та внутрішнього сприймання і продовжується переробкою отриманого матеріалу. Окремі частини сприйнятого цілого

виділяються в порівнянні з іншими, де одні зберігаються, а інші забуваються. Далі відбувається процес перебільшення чи применшення окремих дисоційованих елементів, вражень, що ґрунтується на динамічності нервового збудження. І на завершення роботи уяви – дисоційовані та змінені елементи об'єднуються, комбінуються в окремі образи, утворюючи систему і будуючи складну картину, яка викристалізовується у зовнішні образи [2, с. 20-22].

Уява дитини дійсно є творчою, адже її діяльність спрямована на активне перетворення, та дійовою, бо кожна свою фантазію вона намагається впровадити в життя. Творча активність і уява взаємозв'язані та взаємозумовлені: там, де функціонує уява, відбуваються й творчі процеси, і навпаки, там де має місце творча діяльність, розвиваються й уявлення. Отже, розвиваючи уяву молодшого школяра, ми тим самим підтримуємо й розвиваємо його творчу активність та закладаємо фундамент для подальшого розвитку людини-творця.

О. Рузька зазначає, що основною тенденцією розвитку дитячої уяви є перехід до більш правильного і повного відображення дійсності, перехід від простого довільного комбінування уявлень до логічно аргументованого. Реалізм уяви молодшого школяра виявляється в усіх доступних для нього формах діяльності: в грі, малюванні, слуханні казок та музики тощо. Приміром, в ігровій ситуації дитина дедалі більше намагається наблизитись до правдоподібності через підбір атрибутів гри за принципом зовнішньої, а можливо, й функціональної схожості, за допомогою яких можна відтворювати справжні дії. Критичність та коригування образів уяви молодшого школяра об'єктивно реальністю збільшується від класу до класу. Значне місце в житті дитини ще посідають фантастичні образи, але вона вже розуміє “умовність” свого фантазування та його невідповідність дійсності. З часом роль фантазій, відірваних від дійсності, послаблюється, а реалізм посилюється, хоча він не є обов'язково прямим відтворенням усього сприйнятого в житті. В свідомості молодшого школяра продовжують мирне співіснування конкретні знання і побудовані на їх основі захоплюючі фантастичні образи. В уяві молодшого школяра присутні елементи репродуктивності, простого відтворення, які з розвитком особистості учня замінюються творчою переробкою уявлень. Характерними рисами уяви дітей цього віку є наочність і конкретність. Так, у грі без опори на якісь конкретні предмети неможливий розвиток дії. Однак наприкінці молодшого шкільного віку починає розвиватись вербально-мислительна уява: образи набувають узагальненого характеру, спостерігається “гра ні з чим”, у грі першорядне місце вже посідає словесна задумка. З кожним роком навчання в школі розвиток уяви все більшою мірою базується на освоєнні технічних прийомів дій в тій чи іншій галузі творчої діяльності. Наприклад, розвиток музичної уяви – на оволодінні технікою виконання [7, с. 128-146].

П. Вайнцвайг підкреслює, що художня уява, орієнтована на високі ідеали, має виключний вплив на формування творчих потенцій, характеру та освіченості людини [1, с.39]. Тому вчителям слід бути обережними з критичними зауваженнями та правильними нотаціями щодо вільної гри уяви та способів самовираження дитини. В результаті ж некоректного педагогічного впливу школярі починають боятися ризикувати, втрачають бажання творити, а потім і безпосередність, індивідуальність, впевненість у собі, відважність та величезну природну інтуїцію, що є містком між свідомістю та підсвідомістю. Поведінка учнів стає рефлексорним відображенням думки про них інших людей. П. Вайнцвайг зазначає, що “постійно вдивляючись у суспільне дзеркало умовностей, вони весь час намагаються вирядитись у плаття, скроєне з “авторитетних” думок інших” [1, с. 83]. Однак ці думки досить часто ближчі до байдужості, а не до захопленості, тому конформізм дорослих нічого не дає і нікуди не веде. На думку П. Вайнцвайга, уява – це запорука творчої сили в мистецтві, науці, житті. Уява стимулює творчість. Так, ми намагаємося бачити те, що є для нас бажаним, а потім підключаємо волю до уявної мрії і створюємо те, до чого прагнули [1, с. 173]. Отже, уява викликає енергію з глибин підсвідомості та дає поштовх для розвитку сили волі, яка вмикає свідомий механізм самонавіювання. П. Вайнцвайг вважає, що діти – природжені художники, вчені, винахідники. З цим важко не погодитись, адже діти здатні сприймати світ з безпосереднім подивом і захопленням від його свіжості та первісності, експериментувати та кожен день придумувати своє життя. Але творчі здібності дітей під час навчання в школі не отримують належного розвитку. Тому що там здебільшого відбувається тільки нав'язування загально визнаних поглядів і догм, що подаються як знання і досвід. Так, природне відчуття кольору та відтінків атрофується в дітей у школі, коли вони дізнаються, що сніг білий, а земля коричнева, хоча існує безліч причин, залежно від яких все навкруги ми сприймаємо кожен раз інакше.

Врешті-решт діти перестають довіряти власному світосприйняттю. П. Вайнцвайг наголошує, що цінність творів мистецтва полягає в тому, що ми отримуємо можливість побачити дійсність очима художника, чий оригінальний підхід не зіпсований ортодоксальним мисленням і стандартним сприйняттям.

Л. Виготський вважає, що твердження про багатство й розвиненість уяви в дитячому віці хибні. І причиною їх виникнення, на думку психолога, є неправильні висновки відносно деяких фактів. Так, невимогливість і невибагливість дитячої фантазії, що стає залежною від розсудку, реальності та досвіду дорослого, приймаються за свободу і багатство дитячої уяви. Або, схильність до фантастичних розповідей, казок, неточність, перебільшення, викривлення реальності, що яскраво демонструє розходження з досвідом дорослої людини, розцінюється як те, що дитина живе в своєму, нею ж видуманому, фантастичному світі. Звичайно, в дитини більше несправжнього, вигаданого, тому що вона більше довіряє продуктам своєї уяви та менше їх контролює. Але уявити вона все ж таки може не так багато, як дорослий. Відносна самостійність і незалежність уяви від розумової діяльності є вираженням бідності дитячої фантазії. Бідніше також матеріал та якість, характер, різноманітність комбінацій, що буде уява. Бідність дитячої уяви Л.Виготський пояснює тим, що найважливіші фактори, які визначають роботу уяви, порівняно з дорослим, менш розвинені: досвід бідніший, інтереси простіші й елементарніші, відносини із середовищем ще не мають тієї складності, витонченості та багатоманітності. Спільними рисами уяви дорослого та дитини є лише реальність елементів у створенні образів та їх емоційний корінь. Отже, уява дорослого досконаліша порівняно з дитячою [2, с. 26-29].

Аргументи психолога є досить переконливими, але разом з тим вони дещо суперечать дійсності. Адже, незважаючи на свій невеликий досвід та малорозвинені всілякі здібності, дитина прагне до самовираження. А предметом вираження є внутрішній світ дитини, що функціонує за законами уяви, яка зумовлює його багатство. Дитячу уяву не можна однозначно вважати нерозвиненою і недосконалою, бо її нестандартна діяльність дозволяє дитині зазирнути за обрії, недоступні дорослому, здійснити фантастичні перетворення дійсності. Збереження та розвиток певних рис, що притаманні дитячій уяві, є запорукою успіху творчої людини в майбутньому. На жаль, у більшості випадків, як свідчать численні дослідження, з віком творча уява взагалі занепадає і, як наслідок, зникає потяг до творчості, знижується творча активність. На нашу думку, на це є ряд причин.

З розвитком людини збільшується вплив середовища на неї. Суспільство ж завжди з насторогою ставиться до яскравих особистостей. Тому людина починає боятися бути смішною, незрозумілою для оточуючих та, навіть, подумки, в уяві для самої себе. Суспільство вимагає раціонального, розсудливого ставлення до дійсності і не приймає всього того, що випадає за рамки загально визнаного та зрозумілого. Творчість для пересічного громадянина не є життєво необхідною, а навпаки, може створювати багато проблем у відносинах із середовищем. І тільки сильна особистість йде своїм шляхом, самовиражаючись, реалізуючи свій потенціал та стверджуючи своє "Я". Крім того, починаючи з дитячого віку, людина не має можливості реалізовувати свою творчу активність, адже процеси навчання та виховання все ще ґрунтуються на репродуктивних способах отримання знань. Виховання виконавців та гвинтиків є серйозною вадою такої системи освіти. Отже, умови, що надає суспільство для розвитку творчої особистості, не можна назвати оптимальними. Але з іншого боку, суперечності між потребою в активності, спрямованій на утвердження особистістю своєї індивідуальності, та прийняття суспільством тільки тих виявів, що відповідають загальним нормам, меті, завданням, є рушійною силою розвитку людини. Чим складніше середовище, в якому живе і розвивається дитина, тим більше бажання адаптуватися в ньому та адаптувати його до себе, тим більше прагнення і потреба у творчій діяльності та ширший простір для різноманітних виявів творчої активності. При цьому творча особистість повинна бути не мучеником, а бійцем, що перемагає в боротьбі за нові знання й уміння. Отже, творчість є доступною для дитини і, навіть, необхідною для її розвитку.

Література:

1. Вайнцвайг П. Десять заповідей творческой личности. – М.: Прогресс, 1990. – 192 с.
2. Виготский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. Психологический очерк: Кн. для учит. – 3-е изд. – М.: Просвещение, 1991. – 93 с.

3. Кудрявцев В.Г. Психология развития // Психологический журнал. – 1998. – Т. 19. – № 3. – С. 20-27.
4. Левченко О.А., Деревянко К.В., Левченко А.Е. Творчество и креатотерапия: Монография. – Луганск: Изд-во Восточно-укр. госунивер., 1998. – 307 с.
5. Пономарёв Я.А. Психология творчества и педагогика. – М.: Педагогика, 1976. – 280 с.
6. Роменец В.А., Маноха І.П. Історія психології 20-го століття. – К.: Либідь, 1998. – 992 с.
7. Рузская А.Г. Некоторые особенности воображения младшего школьника // Психология младшего школьника / Под ред. Е.И.Игнатъева. – М.: Изд-во АПН РСФСР, 1960. – С.128-146.
8. Шацкий С.Т. Избранные педагогические сочинения: В 2 т. – М.: Педагогика, 1980. – Т.2. – 414 с.
9. Эльконин Д.Б. Психология игры. – 2-е изд. – М.: ВЛАДОС, 1999. – 358 с.

The article is devoted to the problem of development of the creative personality of a junior schoolboy. In this article the analysis of the scientific literature on the investigated issue is made and on the basis of it the role of playing activity in the development of child's creative potentialities in the period of junior school age is defined. The meaning of child's imagination in the creative selfrealization of the person is substantiated. The controversies are distinguished which are the leading force in the development of personality's creative activity.

УДК 371.4:37.02

Л.А. Якубова
м. Вінниця, Україна

ПОЗАКЛАСНА РОБОТА ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ПІДЛІТКІВ

Зміни в соціальній, економічній та політичній сферах життя потребують побудови системи освіти якісно нової, з впровадженням нових методик та методів роботи.

Докорінна реорганізація системи освіти в Україні потребує формування особистості здатної до творчості, з високо розвиненими творчими здібностями. В процесі вирішення даної проблеми суттєвого значення набуває принцип цілісності у навчанні та вихованні, системна реалізація його у процесі класної і позакласної роботи.

На нашу думку, процесом розвитку творчих здібностей учнів можна керувати шляхом відповідної організації навчально-виховного середовища.

Метою даної статті є з'ясування сутності позакласної роботи як засобу розвитку творчих здібностей підлітків.

У психолого-педагогічній літературі існує багато підходів до визначення поняття позакласної роботи. Одні дослідники називають її „діяльністю педагогів, батьків та учнів, яку організовує школа у вільний від уроків час” [14, с.10], інші – „різноманітною освітньою і виховною роботою” [3] або „заняттями, що проводяться в позаурочний час” [1, с. 6].

Позакласна робота – широке й багатозначне поняття, в яке включаються різноманітні за змістом, призначенням та способом керівництва заняття. У зв'язку з неоднозначністю визначень цього поняття виникає потреба в уточненні його змісту. Насамперед слід розрізнити терміни „позаурочна робота” й „позанавчальна робота” [5]. Під „позаурочною” З.Кейліна та Т.Калечиц розуміють роботу, яка проводиться педагогами з метою кращого виконання навчальних програм і виокремлення єдиних вимог до учнів, під „позанавчальною” – роботу, що здійснюється в групах на основі самоврядування при керівній ролі класного керівника [5, с. 6]. Перша не завжди має самодіяльний і добровільний характер. Під останнім поняттям дослідники розуміють позакласну виховну діяльність.

Під поняттям „позакласна діяльність” В. Кутъев розуміє не тільки систему занять, але і взаємодію учнів як у школі так і після уроків [8, с. 4].

У Педагогічному словнику поняття позакласна робота трактується так: розширення і поглиблення знань, умінь і навичок, розвиток самостійності, індивідуальних здібностей і нахилів учнів, а також задоволення їхніх інтересів і забезпечення розумного відпочинку [9, с. 167].

Е. Костяшкін під позаурочною діяльністю школи розуміє діяльність педагогів, батьків та учнів, що організовує школа [14, с. 10].

На наш погляд визначення Е. Костяшкіна найбільш повно і всебічно розкриває сутність позакласної роботи.